

מחיית עמלק

עמלק לאורך כל הדורות היווה סמל לרוע, אשר עומד מול עם ישראל ועל עם ישראל חובה להשמידו. במקורות שלמטה ניסינו לעקוב אחרי חלק מהמקורות אשר מסבירים את מצוות מחיית עמלק.

1 || דברים פרק כ"ה.

"זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. אשר קרך בדרך || להרחבה אפשר לעיין ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים. והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל איביך מסביב בארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה לרשתה שאלות מתמודדים הפרשנים תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח".
השונים

2 || במדבר פרק כ"ד

"וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל... וירא את עמלק וישא משלו || עיינו בפרשנים על ייצוגו של עמלק על ידי בלעם. ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד".

3 || תלמוד בבלי, מסכת יומא דף כ"ב עמ' א

"אמר רבי מני... בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לשאול לך והכית את עמלק אמר: ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה ואם אדם חטא בהמה מה חטאה ואם גדולים חטאו קטנים מה חטאו. יצאה בת קול ואמרה לו: 'אל תהי צדיק הרבה' ובשעה שאמר לו שאול לדואג סב אתה ופגע בכהנים יצאה בת קול ואמרה לו 'אל תרשע הרבה'".

4 || מדרש תנחומא פרשת כי תצא פרק י"א

"רבי לוי בשם רבי אחא בר חיננא אומר כל זמן שזרעו של עמלק בעולם לא השם שלם ולא הכסא שלם אבד זרעו של עמלק השם שלם והכסא שלם".

5 || ר' אליהו בן אמוזג, ישראל והאנושות עמ' 184:

ר' אליהו בן אמוזג חי באיטליה || הרי אין זה בשל העוול שעשו לעבריים, אלא בשל תועבותיהם ואי מוסריותם. [מקורות 5-8] מנסים להתמודד עם החובה הקיצונית להשמדת עמלק. מה מאפיין את דבריהם? האם זה קשור בביוגרפיה האישית שלהם?
האינטלקטואלית באיטליה.
ניהל קשרים עם האליטה.
הנוקם את נקמת האנושות הנפגעת.

6 || פירוש ר' יצחק אברבנל על התורה, דברים כ"ה י"ז.

רב ומקובל, ממגורשי ספרד. לפני הגירוש שימש כאיש כספים בחצר מלך פורטוגל. היה ממשקמי היהדות באיטליה לאחר הגירוש.

"לפי שאמר 'כי תועבת ה' אלוהיך כל עושה אלה' סמך כאן מצות זכרון מלחמת עמלק שעשה עול גדול לישראל בצאתו להילחם במ בדרך. והיה זה תועבה לפני השם יתברך, ולזה יצווה למחות את שמו. ולזה ראוי לכל אדם שיתרחק מהעוול כי ימחה מספר החיים ועם צדיקים אל יכתב".

7 || ר' שמעון רפאל הירש- במעגלי השנה ב' עמ' קפ"ט.

ר' שמעון רפאל הירש היה מנהיגה של האורתודוקסיה בגרמניה במאה ה-19, כנגד התנועה הרפורמית. ידוע בפירושו השכליים למצוות. הקים רשת חינוכית אשר סיסמתה הייתה 'תורה עם דרך ארץ'

הרי לא יתכן כי הכוונה היא לאותה מלחמת-קרב המוטלת על בני אדם, שישראל נצטוו בה לתקופה מסויימת, כמבואר בסוף פרשת כי תצא- אלא אין ספק שזוהי המלחמה הבלתי פוסקת של משפט הא-לוקים – מה שקרוי בפי הבריות: משפט ההיסטוריה – נגד עמלק, ולא דווקא אותו עמלק וצאצאיו הגזעיים, אלא כל אותם הגויים והממלכות הממשיכים במורשת העמלקית והנם צאצאי עמלק ברוחם ובאופיים..."

8 || ר' שמעון רפאל הירש- פירוש התורה שמות פרק י"ז פסוק י

את זכר עמלק: לא עמלק, אלא זכרו ותהילתו של עמלק- היא הגורם רעה לעתידה המוסרי של האנושות. כל זמן שספרי הזכרונות של האנושות של גיבורי החרב; כל זמן שחונקיו ורוצחיו של אושר האדם לא ירדו לטמיון הנשיה - יביטו דורות הבנים בהערצה אל אותם גדולי בעלי הזרוע, וזכרם יעורר את הרצון להידמות להם במעשי אלימות ותהילה. ממשלתו של עמלק בעולם תמוט לנצח נצחים- רק בזמן שתורת המוסר האלוהית תיעשה למידה היחידה לכל דבר קטן וגדול, והכרת המוסר תגדל בעולם ביחס שווה, ולא הפוך אל הגדולה והעוצמה; וככל שתרבה גדולתו וגבורתו של אדם, כ תגדל חומרת אשמתו כאשר יחטא ויעבור על חוקי המוסר, ופשעים של אדירי העמים ייתעבו ככל שעושיהם גדולים וחזקים יותר. שאמנם זאת התכלית הסופית של השגחת ה' בהיסטוריה - זאת אמר ה' כאן לאחר שלראשונה רפו ידיו של עמלק: מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים. וכן הובע גם בתהילים ט ז הרעיון, שרק כאשר יאבד זכר החורבנות והכיבושים, יתמו הם עצמם מם הארץ "אבד זכרם המה!"

9 || ר' לוי יצחק מברדיצ'ב – קדושת הלוי פרשת בשלח

רב חסידי, חי באוקראינה במאה ה-18. למה מלחמת עמלק היא מלחמה קשה עד מאד וכן ידוע בכינויו 'סנגורם של ישראל'. הוא בזוהר הקדוש שהיא מלחמה קשה. ונראה, הדנה בוודאי מי שברא כל העולמות במאמר אחד אין דבר קשה לפניו וגם מי שיכול לעשות ניסים אין שום דבר קשה לפניו, אפס השם יתברך עושה הכל טובות וכמו שכתוב בלקוטי תורה מהאר"י ז"ל על פסוק (שמות ג, י) 'לכה ואשלחך אל פרעה'. לכן קשה לפניו לעשות רעות אפילו לאומות העולם על ידי ניסים. אפס כי זה הוא טובה מה שעושה להם מכות והורג אותם על ידי ניסים ונפלאות, כי הם כלים לקדושת שמו יתברך ויודעים את אדון הכל לעבוד אותו כמו שכתבתי בקדושת לוי במאמר כללות הניסים ומזה באו גרים

|| עיינו במקורות החסידיים [מקורות 8-11]. מה מאפיין את המקורות החסידיים. אילו שאלות הם שואלים, ואיזה סוג תשובות הם

מזרעם. אפס כי עמלק אף על פי שראה ניסים ונפלאות לא הודה לאל וקפץ לתוך יורה עונים?
 ורתחת כמו שכתב רש"י, ואם כן הגם שיעשה עוד ניסים ונפלאות על ידי כמה נקמות נסו לאפיין אותם
 ומכות והריגות לא יודה עמלק לאל ואם כן לא יהיה מן עמלק שום חסד כשיהרוג אותו לעומת המקורות
 שלא ישוב לאל ואם כן מה שינקום בעמלק ויהרוג אותו יהיה דרך נקמה ולא דרך חסד הקודמים
 ולכן קשה לפניו כי חפץ חסד הוא עיין שם.

10 || ר' צדוק הכהן מלבלין - רסיסי לילה אות ל'

רב חסידי, חי בלובלין במאה ה-19. ידוע "ונקרא 'ראשית גוים' כי כל שבעה עממין הם שבע מידות רעות כבעל מחשבה מקורית ומהפכנית. שבהתגלות לבו על כל פנים וממילא יש להם הכרה גם כן בנגלה בפניו כדרך שנאמר (ישעיה ג, ט) 'הכרת פניהם ענתה במ' שמה שהוא כבר בהתגלות לבו הרושם ניכר בפנים כמו שמובא בזוהר (סוף פרשת לך צ"ו סוף ע"ב ועוד בכמה מקומות). אבל הראשית הוא מה שאין בו גלוי והם ההרהורים והדמיונות שהם אינם בהתגלות הלב כלל רק שעל ידה בא ונמשך לרצונות רעות דשבע מידות שבהתגלות הלב. אבל הראשית הוא הדמיון שזהו כל שורש הרע שבעולם הזה שנקרא עלמא דשיקרא. ונאמר (תהלים קכו, א) בשוב וגו' כחולמים חלום הוא דמיון שקר שכן כל עולם הזה וצריך כח והתאמצות והעיקר לזכור תמיד מזה ושלא לשכוח כי זה כל כח הדמיון להשכיח וצריך לזכור שיתאמץ נגד זה. זהו 'מלחמה לה' וגו' שם הוי"ה הוא מידת אמת ליעקב שהוא ממש היפך הדמיון רק ההכרה הברורה לכל הנבראים באמיתותו יתברך. וזה השם הוא נלחם בכל דור ודור עם שורש של הדמיון לכלותו מהלב כי אין השם שלם וכו' (תנחומא סוף פרשת תצא). פירוש כידוע דשלימות שם הוי"ה מורה לשלימות כל המידות מראש המחשבה עד סוף המעשה (זוהר ח"ג רנח סוף ע"א). ושתי אותיות ראשונות רומזות על שלוש ראשונות ושם אין שליטה לעמלק שהוא רק ראשית גוים שמחמתו נמשך שבע מידות דרע ואין התגלות לשבע מידות דטוב. אבל הראשית דטוב שהוא נעלם ובנעלם באמת טוב ואין לו מקום לשלוט כלל רק מצד עולם הזה שהוא הנגלה אבל מצד הנעלם הרי באמת לאמיתו אין רע כלל. וכל שליטת הרע הוא מצד הגלוי ולא מצד ההעלם ולכן שתי אותיות אחרונות המורות על הגלוי אין נשלמות: וזהו ניצוח עמלק לא על ידי שליטה על הדמיון לגמרי שלא ידמה ויהרהר רק אמיתות השם יתברך שזה מידת יעקב אבינו ע"ה שלא מת שאין עוד מקום למיתה כלל מאחר שדבוק באמיתות החיים ולזה אנו מחכים שיבולע המות והיינו כשיהיה מחיית עמלק לגמרי מן העולם. אבל כל זמן שהוא בעולם ניצוחו הוא על ידי מידת יוסף שהדמיונות אמת כי כך הוא שורש ישראל שדבוקים באמת וכל דמיונותיהם אמת שגם בדלא ידעו בין וכו' (מגילה ז ע"ב) שבשכרות כזו הוא בתכלית הדמיון שרחוק מאמת לגמרי כמו שאמרו ז"ל (יומא עה ריש ע"א) בשכור כל העולם כולו דומה עליו כמישור וישראל אז מתבררים שהם אין כך כמו שאמרו במגילה (יב ריש ע"ב) ישראל כשאוכלין ושותין עוסקים בשירות ותשבחות ואומות העולם וכו' שאז אדם ניכר בכוסו וגובר כח הדמיון ניכר שורשו: וזהו ענין פורים ונהפוך הוא וגו' דלא ידע דבז' באדר מת משה ובז' באדר נולד (שם יג ע"ב) היינו דמיתת משה הוא גניזת אור התורה והחכמה וממילא גובר הדמיון ובאמת אז נולד כי אצל ישראל על ידי התגברות הדמיון עד שכפי הנראה הדמיון שולט וגובר על ידי זה מתהפך להוולד אור החכמה שהיפוך לדמיון ממש. כי כאשר מתברר שגם בעת הדמיון הוא דבוק בהשם יתברך באמת והוא שם אל לבבו זה לדעת כי מאין לו כח לחשוב

ולהרהר שום דבר אם לא מהשם יתברך על ידי זה ממילא נתתקן הדמיון כדרך שאמרו ז"ל (שבת פח ע"ב) מי שהכל שלו מכפר לי על עוון גדי וכו' שמי שהכל שלו כל המעשים והפעולות והמחשבות והרצונות אם כן גם העוון הוא שלו וממילא מכפר וכו'. ובכח המדמה עצמו שבו גובר הדמיון בכח זה עצמו הוא מתגבר עליו לכלותו ולבטלו. ונמצא שמתהפך להיות שורש עמלק הרודף נרדף מעצמו שמכתב שכתב להיות היהודים וגו' נתהפך הפירוש שביארו בכתבים שניים הכוונה היה שישלטו בשונאיהם והעץ שהכין למרדכי נתהפך שהיה לו היינו דההתגברות של הדמיון עצמו נתהפך אחר כך שנתברר שלא היה התגברות דמיון כוזב כלל רק דבר אמת לאמיתו כמו דרך משל חלומות יוסף שבשעת מעשה היה נראה דמיון ואחר כך כשראו שהיה כן הרי נתברר שלא היה דמיון כלל:

וזוהו המשל בנגלה ויש בזה הרבה מדריגות גבוה על גבוה בהעלאת המחשבות והדמיונות ותיקונן להיות נעשה מדמיון אמת. והעיקר רק על ידי ההכרה הברורה שאין עוד מלבדו והכל שלו וכל חכמת אנוש ותחבולותיו אינו כלום. וכך הוא בעת שכרותו שאז אין לו שום דעת וחכמה כמו כשהוא בדעתו כי רק השם יתברך המוליד בו עצה ומחשבה ורצון ממילא ניתקן הכל. [ונאמר על זה והיה בהניח וגו' כי מקודם צריך האדם להשתדל בביעור שבע מידות רעות שבהתגלות לבו שלא יבוא חס ושלום לידי איזה עבירה בפועל ולא לידי הרהורי עבירה שבהתגלות לבו וכשנקי מזה אז ישתדל למחות מקרב לבבו דמיונות של הבל].

11 || שם משנאל פרשת זכור תרע"ד

האדמו"ר של חסידות סוכצ'וב. ח' בסוף ועם מה שאמרנו יובן מה שלא נצטוינו להחרים את יתר האומות המאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20. שעשו עמנו רעות כפלי כפלים ובאכזריות חמה יותר מאד מעמלק ולכולם יהי' תיקון לעתיד לבד עשו ועמלק שנאמר (עובדי' א') ולא יהי' שריד לבית עשו [והכנענים שנצטוינו להחרים הוא רק אחר שלא קבלו דברי יהושע כל הרוצה להשלים וכו'] כי כל האומות שהרעו לנו עד מאד כסנחריב ונבוכדנצר וכדומה לתאוותם למשול בעולם או לשלול שלל עשו מה שעשו, וממילא לעתיד שיתגלה פני הלוט הלוט אז ישליכו את אלילי כספם ואת אלילי זהבם ויבואו להשתחוות לה' ויתבררו ויתלבנו ויתקיים בהם (צפני' ג') כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', כי אז יראו ויבינו כי כל כסופין דהאי עלמא וכל ממשלתם ותענוגות בני אדם מאפס ותוהו נחשבו לעומת עריבות ומתיקות הקדושה, כענין אמרם ז"ל (אבות פ"ד י"ז) יפה שעה אחת של קורת רוח לעוה"ב מכל חיי העוה"ז, אבל הרשע הזה שכל רשעתו היא בעצם ושונא לדבר קדושה כדאיתא בתנא דבי אליהו (פ' כ"ד) עמלק הי' אומר אל אליפז אביו מי הוא שיושר העוה"ז והעוה"ב, אמר לו בני ישראל יורשין העוה"ז והעוה"ב לכן לך עכשיו וחפור להם בורות וכו' אם תעשה כן תזכה ותיירש ותנחל ותבוא לעוה"ב, אבל הוא לא עשה כן אלא כיון שאמר לו רישומו של דבר שתק מיד יצא עמלק להחריב את העולם וכו', א"כ מה בצע בהתודע לו עוד יותר עריבות ומתיקות עוה"ב יהי' עוד יותר שונא ע"כ אין לו עוד תקנה אלא למחות שמו:

ויש לומר שהיינו הרך שנשבע הקב"ה בכסאו שאינו מקבל גרים מזרע עמלק, כי הוא בעצם רע ואם ירצה לבוא ולהתגייר ולהטיב מעשיו הוא רק במקרה והמקרה לא יתמיד ועתיד לחזור לסורו, והוא היפוך לגמרי מישראל, שהם בעצם טוב והחטא במקרה שלא יתמיד ועתידין כולם להתקדש בקדושה העליונה, אבל עמלק הוא בהיפוך".